

Javna filozofija: perspektive i izazovi
Godišnja konferencija Instituta za filozofiju 2024. godine
Zagreb, 5. – 6. prosinca 2024.
Izvještaj*

Na Institutu za filozofiju u Zagrebu, 5. i 6. prosinca 2024. godine, održana je godišnja konferencija pod naslovom *Javna filozofija: perspektive i izazovi* / *Public Philosophy: Perspectives and Challenges*. Konferenciju je organizirao Institut za filozofiju i Centar za javnu filozofiju pri Institutu za filozofiju, a organizacijski odbor sačinjavali su redom: Ana Grgić, znanstvena suradnica na Institutu za filozofiju, Ivana Skuhala Karasman, znanstvena savjetnica na Institutu za filozofiju, Dušan Dožudić, znanstveni suradnik na Institutu za filozofiju i Ivan Restović, znanstveni suradnik na Institutu za filozofiju.

Konferencija je započela uvodnim govorom Ane Grgić, predsjednica organizacijskog odbora i voditeljica Centra za javnu filozofiju pri Institutu za filozofiju i Luke Boršića, znanstveni savjetnik i ravnatelj Instituta za filozofiju, koji su poželjeli dobrodošlicu svima prisutnima i istaknuli značaj rasprave o javnoj filozofiji.

Prvo plenarno izlaganje, pod naslovom *Public philosophy as Metacognitive Practice: Pedagogical, Epistemic and Ethical Implications* (*Javna filozofija kao metakognitivna praksa: pedagoške, epistemološke i etičke implikacije*), održala je Lucia Ziglioli (Sveučilište u Paviji). Ziglioli je svojim izlaganjem nastojala pokazati da filozofija ima metakognitivni potencijal jer se bavi osvještavanjem i propitivanjem smisla stvarnosti i nas samih, zbog čega ima potencijal za javnu dobrobit. Isto tako Ziglioli je tvrdila da filozofija kao javna praksa može napredovati u sebi zbog perspektive koju donose građani koji se podučavaju filozofiji. Izlaganje je stoga bila usredotočeno na tri glavne točke – pedagošku, epistemičku i etičku ulogu javne filozofije – zbog kojih javna filozofija kao pokret ima transformativni potencijal i za filozofiju i za društvo.

Zatim je uslijedila kraća stanika. Nakon stanke, prvu sesiju otvorio je Nick Treanor (Sveučilište u Edinburgu) izlaganjem *Friends in Strange Places: Industry Engagement as Public Philosophy* (*Prijatelji na čudnim mjestima*:

* Ovaj izvještaj izrađen je u sklopu projekta *Pojam mogućnosti u filozofiji Martina Heideggera i širem povijesnom nasljeđu europskoga filozofiranja (MogMarH)* u Institutu za filozofiju u Zagrebu, praćen od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske te financiran sredstvima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.–2026. – NextGenerationEU.

industrijski angažman kao javna filozofija). Treanor je izložio svoja iskustva u radu sa stručnjacima iz građevinske industrije kako bi pokazao da filozofija ima svoju ulogu u dijalogu s naoko potpuno različitim disciplinama. Zaključno, Treanor je naglasio da filozofija ima potencijal za otkrivanje važnih problema vezanih uz javno dobro, koje može identificirati proučavajući različite znanstvene discipline.

Prvu sesiju zatvorili su Tamara Crnko i Vito Balorda (Sveučilište u Rijeci) izlaganjem naslovljenim *The Role of Philosophers in Rebuilding Trust in Science (Uloga filozofa u obnavljanju vjere u znanost)*. Crnko i Balorda nastojali su ukazati na potencijal koji filozofija ima u nošenju sa krizom znanja, koja se očituje u brojnim teorijama zavjere kao što je pokret protiv cijepljenja. Dva ključna načina kojima filozofija može unaprijediti komunikaciju između znanstvenika i građana, koje su identificirali Crnko i Balorda, su objašnjavanje sadržaja iz konteksta različitih znanstvenih disciplina i objašnjavanje društvenog konteksta koji tvori javno mišljenje.

Izlaganjem *Philosophy for the Digital Age (Filozofija za digitalno doba)*, Roman Krzanowski (Papinsko sveučilište Ivana Pavla II. u Krakowu) otvorio je drugu sesiju. Krzanowski je svojim izlaganjem istaknuo tradicionalnu ulogu filozofiju kao propitivanja stvarnosti i čovjeka, te je naglasio da time filozofija ima zadaću baviti se stvarnim problemima. Stoga je ukazao na mogućnost demistifikacije koji filozofija ima, a tiče se tehno-znanstvenih problema i ideja kao što su transhumanizam, umjetna inteligencija i sl.

Zatim je Dino Jakušić (Sveučilište u Warwicku) održao izlaganje pod naslovom *Public Philosophy in the Early German Enlightenment (Javna filozofija u ranom njemačkom prosjetiteljstvu)*. Jakušić je prikazao koncept javne filozofije Christiana Wolffa, čija je filozofija ostala u sjeni Kanta i njemačkog idealizma. Iako se Wolffova filozofija čini kao elitistička, istaknuo je Jakušić, na temelju njegovih tvrdnja o epistemološkoj autonomiji moguće ga je interpretirati kao javnog filozofa.

Ovu sesiju zatvorila je Maja Ferenc Kuća (Sveučilište u Zadru) izlaganjem *Can Public Philosophy Enhance Interdisciplinary Understanding? (Može li javna filozofija pospješiti shvaćanje interdisciplinarnosti)?* Ferenc Kuća je svoje izlaganje temeljila na poimanju javne filozofije kao »dobrog duha«, jer ona osvjetljava filozofiju kao važnu znanost povezujući teoriju i praksu. Tako se u izlaganju pokazala relevantnost filozofije u kontekstu suvremenih problema i interdisciplinarnosti, koja je njena najveća snaga, te su se ponudila potencijalna rješenja za problem trivijalizacije filozofije danas.

Potom je uslijedila duža pauza za ručak. Prvu popodnevna sesija započela je izlaganjem *Kako se stvara javno mnijenje, čak i kad ono to nije – Precht i*

Weltzer o novinarstvu u doba krize Ronija Rengela (Sveučilište u Zagrebu). U demokratskom društvu, tvrdio je Rengel, pitanje formacije javnog mnijenja jedno je od ključnih pitanja, jer demokracija pretpostavlja političko sukobljavanje različitih perspektiva. Rengel je stoga izložio studiju medija Prechta i Weltzera, koji uočavaju da mediji danas često prenose isti sadržaj i formiraju jednu »ispravnu« perspektivu.

Izlaganje pod naslovom *Javna filozofija u Hrvatskoj*, Filip Grgić (Institut za filozofiju, Zagreb) je započeo razlikovanjem primijenjene i javne filozofije, tvrdeći da javna filozofija nije specijalistička nego popularno pisana filozofija o relevantnim društvenim i kulturnim problemima. Grgić je potom izložio argumente za shvaćanje Bazale, Arnolda i Markovića kao javnih filozofa, analizirao stanje javne filozofije u nedemokratskim društvima na primjeru našeg područja od 1945. do 1990. godine i na kraju se osvrnuo na stanje filozofije i mogućnost javne filozofije u suvremenoj Hrvatskoj i svijetu.

Ovu sesiju zatvorila je Marijana Kolednjak (Sveučilište u Zagrebu) izlaganjem pod naslovom *Javna filozofija kod Marthe Nussbaum*. Kolednjak je prikazala lik i djelo Marthe Nussbaum, koja smatra da su filozofi dužni primjenjivati svoje ideje i sudjelovati u političkim raspravama kako bi unaprijedili društvo. Stoga je prikazala bogati opus Marthe Nussbaum, u kojem se ona bavi velikim brojem različitih društvenih problema, čime se pokazuje da filozofija ima potencijal da unaprijedi društvo.

Posljednju sesiju prvog dana konferencije otvorio je Dan Đaković (Sveučilište u Zagrebu) izlaganjem naslovljenim *Jacques Maritain – istina, sloboda i filozofija u politici*. Đaković se fokusirao na odnos istine i slobode u Maritainovoj misli, ističući da je Maritain smatrao kako filozofiji imaju zadaću baviti se i govoriti o istini samoj, koja je neovisna o partikularnim političkim interesima. Istina je kao takva za Maritaina, poentirao je Đaković, neodvojiva od slobode, jer tek u slobodi je mišljenje uopće i moguće.

Drugi dan konferencije otvorio je Nigel Warburton (Engleska) plenarnim izlaganjem pod naslovom *Catalysts and Exemplars (Katalizatori i uzori)*. Warburton je istaknuo da javna filozofija nije samo pojednostavljeno izlaganje filozofskih ideja javnosti, već da može biti »katalizator« za pokretanje misli i javne rasprave. U tom smislu, istaknuo je Warburton, filozofija ima bitnu ulogu u doba plitkih argumenata i rasprave, zbog čega je potrebna kvalitetna javna filozofija kao »katalizator« promjene i općeg razvitka misli.

Prvu sesiju otvorio je Noel Boultong (London) izlaganjem *What is Public Philosophy (Što je javna filozofija?)*. Pitanje definicije javne filozofije Boultong je postavio u okviru pokušaja definiranja racionalnosti, za koju je tvrdio da je zajednička točka različitih škola suvremene zapadne filozofije. Svoje izlaga-

nje je stoga fokusirao na četiri različite mogućnosti definiranja racionalnosti koje izlažu Horkheimer, Habermas i Adorno, te je prezentirao implikacije tih definicija za javnu filozofiju.

Posljednje izlaganje ove sesije, pod naslovom *What Public Role for the Climate Ethicist? Integrationist vs. Isolationist Climate Philosophy* (*Koja je javna uloga etičara klime? Integrativna protiv izolacijske klimatske filozofije*), održao je Fausto Corvino (Katoličko sveučilište u Leuvenu). Corvino je izložio prednosti i mane izolacionističkog i integrativnog pristupa filozofiji klimatskih promjena te je prikazao temelje »dvojnog« pristupa koji bi mogao približiti filozofiju klimatskih promjena javnosti i time otvoriti put direktnijem nošenju sa sve urgentnijim problemom klimatske krize.

Nakon kraće pauze uslijedilo je plenarno izlaganje Wolfram Eilenbergera (Njemačka) pod naslovom *What is Enlightenment? A Personal Update* (*Što je prosvjetiteljstvo? Osobni izvještaj*). Eilenberger je izložio centralnu problematiku Kantova teksta *Što je prosvjetiteljstvo?* kako bi ukazao na značaj filozofije u suvremenom svijetu koji je izgubio razum.

Posljednje plenarno predavanje, naslovljeno *How to Teach Introduction to Philosophy?* (*Kako predavati uvod u filozofiju?*), održao je Boran Berčić (Sveučilište u Rijeci). Berčić je izložio svojih šesnaest pravila za podučavanje uvoda u filozofiju, koji su utemeljeni u problematskom pristupu, tj. tako da se zajedno sa studentima radi sama filozofija kroz prezentiranje argumenata različitih filozofskih teorija.

Prvu popodnevnu sesiju otvorio je Jason Miller (Warren Wilson College) izlaganjem *Public Philosophy and the Prison Population* (*Javna filozofija i zatvorska populacija*). Miller je svoje izlaganje otvorio problematiziranjem poimanje populacije, odnosno pitanjem kojoj se to populaciji javna filozofija obraća, primjećujući da se zatvorenička populacija uglavnom zanemaruje. S obzirom na uvođenje filozofije u edukacijske programe zatvora, Miller je izložio svoje argumente za značaj podučavanja filozofije među zatvorenicima.

Slijedeće izlaganje, pod naslovom *Moral Philosophizing and Moral Progress: Embracing the Weak Separation View* (*Moralno filozofiranje i moralni napredak: prihvaćanje pristupa mekog odvajanja*), održao je Viktor Ivanković (Institut za filozofiju, Zagreb). Budući da se moralno filozofija bavi moralnom teorijom koja je odvojena od stvarnog funkcioniranja ljudskog društva i da nema utjecaja na nju, Ivanković je izložio pristup »mekog odvajanja« (*»weak separation view«*). Tim je pristupom Ivanković pokazao da moralno filozofija, iako odvojena od običnog čovjeka, može razvijati vjerovanja koja mogu imati neki utjecaj na moralni napredak društva.

Posljednju sesiju ovog skupa otvorio je Pedro Tabensky (Sveučilište u Rodosu) izlaganjem *Knowledge's Work (Rad znanja)*. Referirajući se na Deweyjevu filozofiju, Tabensky je izložio emancipatornu funkciju znanja koje ima smisla u slobodnom demokratskom diskursu, što je važno u današnje doba, kada se čini da je filozofija sve više odvojena od stvarnosti.

Slijedeće izlaganje, naslovljeno *A Systematic Framework for Analyzing Engaged Philosophy (Sistematični okvir za analiziranje angažirane filozofije)*, održala je Leyla Abbasi (Sveučilište u Heidelbergu). Abbasi je svojim izlaganjem sistematično prikazala načine na koji je akademska filozofija javno djelotvorna, čime se suprotstavila standardnom mišljenju da je akademska filozofija odvojena od stvarnih problema.

Posljednje izlaganje ove sesije i skupa, naslovljeno *Jürgen Habermas and Peter Sloterdijk's Humanism Debate: Implications for Public Philosophy and Society (Debata o humanizmu Jürgena Habermasa i Petera Sloterdijka: implikacije za javnu filozofiju i društvo)*, održala je Tatjana Kochetkova (Globalno sveučilište O. P. Jindal). Kochetkova je izložila Habermasovu i Sloterdijkovu debatu o humanizmu, koja je započela Sloterdijkovim prijedlogom da se čovjek može poboljšati putem genetske modifikacije. Na temelju pojedinosti te debate i njenog utjecaja na raspravu o humanizmu, Kochetkova je nastojalo izvući njene posljedice za javnu filozofiju.

Tim izlaganjem završena je godišnja konferencija Instituta za filozofiju 2024. godine u kojoj je, iz različitih filozofskih misli, problem javne filozofije prikazan kao problem koji se tiče filozofije uopće, tj. kao pitanje uloge filozofije u suvremenom društvu.

Tomislav Dretar

